

**United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Hungarian Witnesses Documentation
Project**

Csábi Jánosné Kelemen Rozália

K: Jó napot kívánok. Legyen szíves elmondani a nevét.

I: Csábi Jánosné vagyok, Szécsényben lakom, Árpád út 14. szám alatt. Jó, elég?

K: Lánykori neve?

I: Kelemen Rozália.

K: Melyik évben született?

I: '34.

K: És hol született?

I: Szécsénybe.

K: Rózsika néni, itt voltunk és beszélgettünk magával vagy két hónappal ezelőtt, elmesélte nekünk, hogy mire emlékszik a szécsényi zsidókkal kapcsolatosan. Ugye mi azt- arra vagyunk kíváncsiak, hogy mi történt a zsidó lakossággal a másik világháború alatt. Most megint erről a témáról lenne szó-

I: -igen-

K: -erről szeretnénk beszélgetni Önnel. Tessék szíves lenni visszaemlékezni, hogy kikre- kik laktak, kik éltek zsidók Szécsényben.

I: Hát ismertem én Donnert, mert édesapukám ott dolgozott, azokná', volt a fiatalúr, meg az idősebb, mind a kettő János volt, én úgy emlékszek, tíz éves voltam csak. És izé, meg vót itten egy- a sarkon van itt egy üzlet a temploná', azt kis Kleinnek hítták, a bátyja az pék vót, ez meg nagy Kleinnek mondták, mer igaz-e, szomszédba volt a pék meg az üzlet, a sarkon, templomná'.

K: Donner mivel foglalkozott?

I: Hát vót neki ilyen tűzép, meg a téglagyár az övé volt, a szécsényi téglagyár.

K: És mit dolgozott ott az édesapja?

I: Hát nyáron a izével, téglagyárba, télen meg a- valamikor depónak mondták a tűzépet, ott dolgozott apukám. Nagyon rendes család vót az, nagyon-nagyon rendes család.

K: Rózsika néni járt oda?

I: Jártam le, mer a nagyságos asszony, aput úgy hítta, hogy Ferenc, hogy Ferenc hozza le a gyerekeket, két lány volt, harmadik is volt, mind a hárman lányok voltunk, a harmadik, de ő kicsike vót, '40-be született. Ketten a nővéremmel minden pénteken levitt édesapánk, azt csinált nekünk kuglófot sütött, meg kakaót csinált, hát szegények voltunk, meg lehet azt mondani. Nem olyan gazdagok, mind ők, de rendesen vótak, nagyon. Apukámat nagyon szerették, mer igaz-e, a jobb keze volt, mindent megcsinált, mindenhő' értett.

K: Kikre emlékszik még Szécsényben zsidó családra?

I: Hát vót még azt nem is tudom, hogy hit- az ilyen sakter vót, vágta a baromfinak a nyakát. Odahordtuk a- itt a Malom utcába lakott.

K: Hogy hívták?

I: Ezt nem tudom a nevit, de arra emlékszek, mondom, ezeket jobban---most mondom éppen izé, Bélának mondtam e, hogy an- izé menyem adott tegnap egy könyvet, azt Ács Irén írta, abba van a Donner fiatalasszony, mindjár' megismertem, olyan szép asszony volt, hogy borzalmas.

K: Emlékszik a nevére?

I: Nem, nem tudom, hogy hogy hítták. Hát mondom, tíz- tíz éves lyánka vótam, nem is nagy figyelt oda az ember, igaz-e, ki tudta, hogy erről még valamit beszélgetni is kell. Nagyon rendesek vótak.

K: Mi történt a- a zsidókkal, a szécsényi zsidó emberekkel?

I: Hát vissza csak izé jött, a (Blumberger), az a szódagyáros volt, itt a (partba) vót neki, ahogy megyünk az állomás felé, ott volt neki szódagyár.

K: De a háború alatt mi történt velük?

I: Hát én csak arra emlékszek, meg azt láttam, mentem le a nagynénikémekhez ott a vasút fele, ahogy a tarjáni út megy el, ott laktak, akkor hajtották a zsidókat. Ott a nagyságos asszony, ez a Donnerné, kijött a izé- sorbul, azt odajött a járdára hozzám, azt mondta, Rózsika, mondd meg apukádnak, hogy nagyon vigyázzatok magatokra. ((*síró hangon*)) Annyi vót az egész. Megpuszilta a fejemet, azt aszonta, mondd meg apukádnak, hogy nagyon vigyázzatok magatokra. De nem szólt neki semmit a magyar katona, nem mondta, hogy na, menjen be a sorba, vagy valami. Semmit nem mondott neki. Még mikor olyan rendes volt a nagyságos asszony, meg is köszönte a katonának, hogy köszöni szépen--na de csak így emlékszők.

K: Azt tudja Rózsika néni, emlékszik rá, hogy- azt mondta, hogy hajtották-

I: -igen=igen-

K: -a zsidókat. Honnét hova, és miért?

I: -hát az állomásra. Itt gyülekeztek, azt hiszem, a tanácsháza előtt, azt onnan hajtották őket. Magyar katonák, két ódalon, de vót gyerek, asszony, ember, fiatal srácok. Nem mertek a sorbul, igaz-e, kijönni. Na úgyhogy nem veszekedett rám, mer ahogy én is mentem, csak én a járdán mentem. De nem szólt egy rossz szót a magyar katona, mondom, hozzá. Hogy nem szabad kimenni a sorbul, vagy valami. Odajött hozzám.

K: A- akik a zsidó emberek közül felismert még valakit Rózsika néni, voltak ott ismerősök?

I: Hát, nem nagyon, mer igaz-e, hát még én nem tudtam, hogy mi lesz ebből, vagy hogy.

K: De voltak ott ismerős családok, vagy ismerős emberek azok között, akiket hajtottak?

I: Hát lehet, hogy úgy látásbu' még most is megismerném, de nem gyűtt vissza, mondom, csak ez az egy szódagyáros.

K: Kiket ismert kiki=kikre emlékszik?

I: Hát ezekre jobban, mer ezek erre mifelénk laktak, igaz-e, az a pék is, meg-

K: Ők is ott voltak a menetben?

I: Ott, ott voltak, de egy se jött vissza=egy se.

K: Tudtak szót váltani ezekkel az emberek

I: Azokkal nem, csak mondom, a nagyságos asszony kijött a járdára hozzám. De nem is ment ott senki az úton se, csak én mentem lefele, pont hajtották őket.

K: Más gyerekekre emlékszik?

I: Hát, játszottunk, igaz-e, mint gyerekek, zsidógyerekekkel is.

K: Kikkel?

I: Nem emlékszek má' én rá, de sokan voltak. Kijártak mer mi arra lakunk, igaz-e, világ életbe a focipályáná' lakunk, oda kijártak focizni, a magyar gyerekekkel fociztak.

K: És arra emlékszik, hogy amikor ment ez a menet, akkor csak gyalog mentek, vagy volt ott egy?

I: Gyalog=gyalog.

K: Teherautó nem volt?

I: Nem, nem láttam semmit, csak őket a vagonba hajtották, aszonta, hogy oda, mer aszonta a nagyságos asszony nekem, hogy megyünk, Rózsika, a vagonba. Annyit mondott.

K: És meddig kísérte el Rózsika néni a menetet?

I: Hát csak a tarjányi kanyarba, mer ott laktak a nagynéni- nénikém, ott a híd, ahol van, a vashíd, igaz-e, ott találkoztam velük, addig mentem. De beszélgettünk a nagyságos asszonnyal. Nem szólt a magyar katona semmit.

K: Miről beszélgettek még?

I: Hát, hogy vigyázzunk, meg minden. Meg hogy nagyon sajnálja apukámat itt hagyni-----/Szerettem őket nagyon, mint kislyány, igaz-e./ ((*síró hangon*))

K: Mielőtt elvitték- mielőtt elvitték volna ebbe a menetbe a Dönnerné, mondta, hogy ők el fognak menni? Mondta az édesapjának?

I: Akkor=akkor biztos tudták ők.

K: Honnét vitték el őket?

I: Itt a tanácsházáná' gyülekeztek, oda kellett nekik menni. Mondta is a nagyságos asszony, ott gyülekeztek, onnan hajtották magyar katonák, magyar vót mind. Nem vót benne német, vagy ilyesmi.

K: Csendőröket látott?

I: Azt nem. Hát azt tudtam vóna, ilyen tollasak, igaz-e. De magyar katonák vótak. Az biztos.

K: Arra emlékszik, hogy a- emlékszik, hogy hol volt a zsidó templom Szécsényben?

I: Hát én nem tudom, én a templomra nem emlékszek.

K: Zsidó templom, a zsinagóga.

I: Nem- Malom utcába- nem=nem tudom=nem tudom.

K: Mi lett aztán a Dönnerek házával?

I: Hát nem tudom, hogy izé- hogy akinek eladták a Tüzépet, meg a gyárat, hogy azok vették-e meg a házat. De ott volt nekik a ház, ahol a vashíd van, itt van a vashíd, azt mellette mindjár' ott volt nekik beljebb az úttul, járdátul jó beljebb volt a ház.

K: És az édesapja ugye a Donneréknek a- Donnerék, vagy Dönnerek?

K: Donner.

K: Donnerék. A Donnerék alkalmazásában volt.

I: Igen=igen.

K: Tehát amikor elvitték, az édesapja munka nélkül maradt, vagy hogy- mit csinált azután?

I: Hát azt hiszem, hogy má' akkor, igaz-e, eladták a tüzépet, apukám még egy darabig ott dolgozott.

K: Kinek adták el Donnerék?

I: Nem tudom, de valaki nagy vehette meg, mer téglagyárat is megvette, meg minden. Még apukám utána is járt a téglagyárba.

K: De azt nem tudja, hogy ki volt az új tulajdonos.

I: Nem=nem=nem.

K: És akkor meddig dolgozott ott még az édesapja?

I: Hát majdnem nyugdíjig=majdnem nyugdíjig. Csak két évet dogozott Tarjánba, valami vendéglátóná'. Sokáig ott volt apukám.

K: Amikor látta a menetet, akkor ki- hogyan nézett ki ez a menet, amikor mentek ott az állomás felé?

I: Hát, el lehet gondolni, hogy hogy. Szegény gyerekek is, nem bírtak menni, azt húzták a szülők, igaz-e, mer menni kellett. Mentek szegények, a gyerekek is.

K: Mit- mondtak valamit, vagy milyen- mit lehetett ott akkor hallani?

I: Hát beszélgettek úgy együtt a sorba, hogy hajtották őket. Nem szólt rájuk a katona, hogy na, nem szabad beszélgetni, vagy valami. Hagyta őket beszélgetni. Hát nem szép látván vót, na, mind gyerek-

K: -miért nem volt?

I: -én sajnáltam őket=sajnálтам. Hát ha még tudta volna az ember, hogy mi lesz a sorsuk, még jobban, igaz-e.

K: Volt náluk holmi?

I: Hát volt egy kis szatyorka, nem sokat lehetett nekik vinni. Pár darab ruha.

K: Mennyien lehettek?

I: Hát, nem tudom, de biztos, hogy három vagonba- vagonba vótak.

K: Látta a vagonokat?

I: Hát má be vót állva oda, mondták, akik jöttek az állomás felül. Má be van állva a vagon, nagy tehervagonok, igaz-e.

K: De nem látta a vagonokat.

I: Nem, hát én nem mentem le arra, igaz-e. Lemehettem volna mint gyerek, nem zavarták el a gyerekeket.

K: Arra emlékszik, hogy hány katona kísérte a menetet?

I: Hát vótak egy oldalru is, más oldalru is, ahogy mentek az út közepén, innen is, onnan is. Hát jó pár méterre, mondjuk mint ide az ajtó, úgy lehettek sorba beosztva.

K: Mikor elvitték- elvitték a zsidókat a- Szécsényről, mi lett a házukkal, meg az üzletükkel, látta-e azt, hogy mi történik ezekkel az épületekkel?

I: Hát az még nem=nem régi is megvolt az a pékség, ott a kertünk végig- végig=végibe lakik egy idősebb- fiatalabb, mind én, vagy két évvel, annak az apja vót kis Kleinné' péksegéd. Ott ő- ők vették meg az üzletet, a pékséget. Az üzletet, azt nem tudom, hogy kié lett, mer az két testvér vót. Öccse, meg a bátyja, az egyik pék volt, a másik fűszeres. Azt olyan rendesek vótak, igaz-e, hogy mink is, igaz-e, apukám keresett csak, oszt vótunk hatan. Azt igaz-e, mindig ment=mentünk nagyanyának vót egy füzet, betette nekem a szatyorkába, na menjél, Rózsikám vásároljál be, majd Klein bácsi ad neked. Azt még mindig emlékszek rá, mint kislyány, akkor ugye olyan süvegcsukor vót, úgy hítták, hogy süvegcsukor. Mindig adott egyet, na, ez a ráadás. Beírta a könyvbe, mindent belepakolt a szatyorba, én meg vittem haza nagyanyának. Mer ő főzött nekünk, édesanyám meg dolgozott.

K: Mit dolgozott az édesanyja?

I: Hát ilyen ide-oda bejáró volt. Ment mosni, vasalni, olyak vótak ilyenkor, meg határba, kapálni esetleg.

K: Hol mosott, milyen- melyik- emlékszik, hogy milyen családokhoz járt?

I: Ilyen izé- úri családokho'. Akkor nem polgármesternek, valahogy másképp mondták eztet. Mit tudom én, hogy mondták őket. Odajárt anyukám vasalni, meg mosni, meg hogyha disznót öltek, hurkát mosni, mit- még akkor kimosták a belet. Igaz-e má most nem, vesznek üzletbe. Úgyhogy rendesek vótak, az biztos. Ha azokra mond valaki, lehet, hogy vót bennük rossz is, igaz-e, ki tudja.

K: Mi lett aztán a többi házzal, ahol zsidók laktak, meg boltok, ahol zsidók- ami zsidóké volt?

I: Ezt=ezt mind megvették, igaz-e, ilyen gazdagabbak.

K: És a holmi, ami benne volt?

I: Nem tudom hova lett nekik. Vagy úgy adták el, vagy ki tudja. Lehet, hogy az állam, ki tudja. Nem tudni.

K: Emlékszik arra, hogy ki jött esetleg vissza aztán később?

I: A izé, mondom, az a szódagyáros, egy- egyedül csak az, mer mikor visszajött, magyarosította a nevit, mert (Blumbergernek) hítták, azt Barackira izé- magyarosította, de elköltöztek azok Pestre. Annak vótak gyerekei is, oda költöztek fel, Pestre. Hogy azt hol vannak, nem tudok róluk. Mer arra felénk is vót az egyik fiúnak ház, azt is eladták ott. Úgyhogy nem maradtak Szécsénybe. De mondom, a többit nem emlékszek, hogy vissza, azt az egyet beszéltek akkor, hogy az jött vissza, szódagyáros vót.

K: A katonák, akik kísérték ezt a menetet, ők udvariasan viselkedtek, vagy volt durva szó esetleg?

I: Nem, nem hallottam, pedig mondom, egy jó darabon mentem velük. Nem szóltak rájuk--a nagyságos asszony is, meglátott, kiszaladt, de nem mondta a magyar katona, hogy na, men- be kell menni a sorba, vagy=vagy- nem szólt neki semmit. De nagyságos asszony olyan rendes volt, hogy mikor, igaz-e, velem beszélgetett, visszament a sorba, azt megköszönte a katonának.

K: Van még valami, amire emlékszik így a szécsényi zsidókkal kapcsolatosan?

I: Hát, nem nagyon=nem nagyon.

K: Köszönöm szépen, akkor álljunk le.